

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811.112.2]:378.147.091.31-059.2-027.236

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ У ЦІННІСНИХ ВИМІРАХ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В РАМКАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Юлія Казак, старший викладач кафедри теорії та практики іноземних мов, здобувач ОНР «Доктор філософії», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-6791-4884

E-mail: yu.kazak@udpu.edu.ua

Стаття присвячена аналізу ефективності застосування групової роботи при підготовці майбутніх учителів німецької мови в межах акмеологічного підходу. Репрезентовано результати, отримані під час експериментального дослідження серед здобувачів вищої освіти, умовно поділеного на дві частини – пасивну і рефлексивну, що мало на меті перевірку ефективності вищезазначеної стратегії в освітньому процесі, оскільки сучасна іноземна освіта України здійснює пошук ефективних шляхів опанування іноземних мов.

Ключові слова: *групова робота; професійна підготовка; іноземна освіта; акмеологічний підхід; майбутній учитель німецької мови; мотивація; комунікація.*

THE EFFECTIVENESS OF APPLYING A GROUP WORK IN VALUE DIMENSIONS OF TRAINING OF INTENDING TEACHERS OF GERMAN IN TERMS OF AN ACMEOLOGICAL APPROACH

Yuliia Kazak, Senior Lecturer at the Foreign Languages Theory and Practice Department, Ph.D. student, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-6791-4884

E-mail: yu.kazak@udpu.edu.ua

The article deals with the analysis of the effectiveness of the application of a group work strategy in value dimensions of a professional training of intending teachers of German in terms of an acmeological approach. The results obtained from the research on the basis of the Faculty of Foreign Languages of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University have been represented. The study presupposed three stages. At the first stage the category of students and their level of second foreign language proficiency were characterized. Research questions and hypothesis were also identified. At the second stage the research methodology was outlined as well as the tools, which were used to obtain data. At the third stage the questionnaire results were analyzed. A group work with the use of an acmeological approach is an effective strategy for teaching German. Teachers who use it systematically note its effectiveness. We roughly divided the experiment into two parts – passive and reflexive, which were accompanied by our observation, recording the features of the educational process for further development of questionnaires and analysis of the results of collected data. In terms of effectiveness, this strategy increases the motivation of learners to master the German language and stimulates the

creation of a friendly learning environment, in which the intending school teachers have more speaking opportunities. Prospects for further research are based on the need for a detailed analysis of the possibilities of the implementation of an acmeological approach in the process of teaching German in Ukrainian institutions of higher education.

Keywords: *group work; professional training; foreign language education; acmeological approach; future teacher of German; motivation; communication.*

Сучасна освітянська спільнота незалежної України, невинно крокуючи у багатомірний європейський простір, перебуває у постійному пошуку ефективних стратегій підготовки когорти конкурентоспроможних учителів німецької мови, які будуть здійснювати освітній процес у невизначених реаліях сьогодення та майбутнього. Розмиті контури невизначеності стають «полотном», на якому «малюватиме» освітню картину вчитель-словесник, підготувати якого до професійного життя, сповненого суспільних викликів, має сучасний заклад вищої педагогічної освіти. Однією зі стратегій, яку активно використовують у навчанні майбутніх педагогів, є групова робота, звернення до якої об'єктивується необхідністю підготувати фахівця, здатного до ефективної академічної діяльності у колективі професіоналів у галузі іншомовної освіти.

Актуальність нашого наукового дослідження зумовлена прагненням наблизитися до розв'язання невирішеної проблеми – оцінки ефективності застосування групової роботи у ціннісних вимірах підготовки вчителів німецької мови в межах акмеологічного підходу, в основі якого лежить досягнення майбутнім фахівцем вершин життєдіяльності та самореалізація його креативного потенціалу.

Аналіз наукових досліджень вітчизняних дослідників А. Кондратюк, І. Мазайкіної та В. Мікасян дають підставу стверджувати, що завдяки груповій комунікації формується новітнє освітнє середовище, у якому здобувачі вищої освіти відчують себе невіддільною частиною єдиного колективу, що суттєвою мірою підвищує рівень мотивації до опанування іноземної мови [1].

Науковці Нейр та Олві стверджують, що до позитивних якостей групової роботи слід віднести толерантність, командний дух, віддачу й прийняття, розвиток образного й творчого мислення, почуття задоволення від навчання [6].

У світлі означеного, на думку Дж. Річарда та Т. Роджерса, невідповідно поширення набув саме комунікативний метод, що базується на основі теорії мови як спілкування [7]. Дослідники переконані, що успішність здобувачів освіти, які самостійно проявляють освітню ініціативу, є кращою, ніж у тих учасників освітнього процесу, які очікують її вияву з боку викладача [5].

У сучасних дослідницьких колах усталеним є погляд, який полягає у тому, що групова робота є неосяжним джерелом мотивації для здобувачів освіти, оскільки вона не лише приносить задоволення від навчання, а й надає їм можливість спілкуватися іноземною мовою. Крім того, робота у групах сприяє розвитку навичок мислення вищого рівня.

Натомість деякі дослідники зазначають, що існує певна частина здобувачів вищої освіти, яка вважає дискусії нудними, але саме під час обговорення вони можуть використовувати іноземну мову для спілкування [8].

Метою статті є оцінка ефективності застосування групової роботи у ціннісних вимірах підготовки вчителів німецької мови в межах акмеологічного підходу.

Відповідно до законів України «Про освіту» [3] та «Про вищу освіту» [2] держава конструює мовний «міст» шляхом популяризації вивчення офіційних мов Європейського Союзу у колах представників різних соціальних верств українського суспільства. У світлі сказаного, у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») наголошено на важливості становлення генерації національно-мовної особистості, яка набуває здатності здійснювати комунікацію. Крім того, особистість може невимушено, логічно з комунікативної точки зору застосовувати мовні прийоми під час осмислення та формулювання висловлювань у різних сферах, формах і стилях мовлення. З огляду на це, йдеться про необхідність формулювання мовленнєвої компетенції здобувачів вищої освіти та пошуку результативних способів досягнення цієї амбітної цілі.

Як зазначено в «Концепції підготовки вчителя іноземної мови», метою підготовки фахівців є забезпечення можливостей безперервної освіти впродовж усього життя та виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного вдосконалення й мобільності в умовах становлення сучасної спільноти. У контексті підготовки професіоналів у галузі іншомовної освіти відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти наскрізною ціллю є формування іншомовної комунікативної компетентності.

Групова робота сприяє тому, що процес опанування іноземної мови стає цікавішим і результативнішим [8], а використання акмеологічного підходу спонукає здобувачів вищої освіти до реалізації поставленої мети та досягнення комунікативного успіху. Системне застосування групової роботи у закладах вищої педагогічної освіти з використанням окресленого підходу сприяє підвищенню рівня володіння іноземною мовою, оскільки підкреслює виняткову важливість іншомовного спілкування, що відкриває простір для практичного застосування отриманих знань. З огляду на це, заняття, під час яких переважає індивідуальна робота, є недостатньо ефективними.

Мотивація здобувачів вищої освіти під час вивчення іноземної мови безпосередньо залежить від їхньої академічної активності. Під час традиційних занять викладач контролює освітній процес, тим самим знижуючи активну участь здобувачів вищої освіти. Групова робота є стратегією управління, реалізуючи яку викладач виконує роль фасилітатора.

Заняття з німецької мови передбачають академічну взаємодію викладачів та здобувачів вищої освіти з метою формування мовних особистостей, компетентних користувачів іноземної мови, готових до здійснення професійної діяльності у сфері освіти.

На практичних заняттях окремі частини групи можуть бути сформовані для перевірки рівня засвоєння матеріалу, застосування вивченого на практиці чи для обговорення дискусійних питань. Як правило, спільна академічна діяльність сприяє:

- покращенню пам'яті;
- розвитку критичного мислення;
- формуванню здатності нестандартного розв'язання проблем;
- формуванню готовності виконувати складні завдання та працювати у колективі заради досягнення спільної академічної мети;
- збільшенню освітньої активності;
- набуттю здатності раціонального розподілу часу на виконання завдань.

Варто зазначити, що групова робота у закладах вищої освіти із застосуванням акмеологічного підходу використовується для стимулювання здобувачів вищої освіти постійно розширювати фундамент знань. Це уможливить реалізацію їхнього потенціалу та удосконалення мовленнєвих навичок загалом [5]. Перевагами імплементації означеного нами підходу під час групової роботи є формування в майбутніх учителів німецької мови позитивних ділових якостей, навичок адекватного самооцінювання та усвідомлення важливості досягнення вершин саморозвитку.

Ця стратегія вважається фактором розвитку комунікативних навичок, оскільки здобувачі вищої освіти набувають здатності прислухатися до різних думок, висловлювати власну думку, дискутувати та здійснювати пошук консенсусу. Під час групової роботи всі учасники освітнього процесу беруть участь в обговоренні, що сприяє розв'язанню визначених освітніх проблем. Існують суттєві відмінності у впровадженні стратегії групової роботи з використанням акмеологічного підходу на заняттях з німецької мови.

Загалом, у дослідницьких колах усталеним є погляд, в основі якого те, що вивчення іноземної мови із використанням акмеологічного підходу є продуктивним способом поглиблення знань з іноземних мов, який є рушійною силою для еволюції професійного спрямування індивідуума, його інноваційного потенціалу.

У світлі зазначеного вище, варто наголосити на позитивному впливі індивідуальної роботи на освітній процес, оскільки письмо, слухання та читання виконуються індивідуально, що в свою чергу дозволяє здобувачам вищої освіти зосередитися на алгоритмі власної роботи та покращенні окреслених навичок.

Звернемося до аналізу результатів, отриманих під час здійсненого експериментального дослідження на базі факультету іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Його учасниками були здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 2 курсу освітньо-професійної програми «Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька))», яка декларує вивчення німецької мови як другої іноземної, починаючи з 2 курсу. З огляду на це, здобувачі, які брали участь в експерименті, перебували на початковому етапі опанування німецької мови.

Під час організації групової роботи з використанням акмеологічного підходу кожен учасник мав виявляти активність, проте кожна особистість є індивідуальною, це суттєвою мірою залежить від рівня її знань, інтересів, тривожності та інших факторів. Важливим для викладача є врахування цих чинників для зменшення відчуття тривожності під час групової роботи.

Вважаємо за доцільне проаналізувати надані викладачами дані щодо використання групової роботи на заняттях з німецької мови.

Результатом групової роботи є підвищення рівня володіння іноземною мовою [4]. Беззаперечною перевагою цього методу навчання є раціональне використання часу, оскільки відбувається його збільшення для спілкування німецькою мовою на занятті та зменшення для прослуховування інших здобувачів вищої освіти, які спілкуються із викладачем. Як наслідок, зменшується рівень тривожності під час використання іноземної мови, оскільки здобувач таким чином спілкується у групі, а не перед усією аудиторією.

Загалом, стратегія групової роботи з використанням акмеологічного підходу спрямована на те, щоб не лише навчати інших, а й у них навчатися. Це сприяє розвитку автономії майбутнього фахівця.

Це дослідження мало на меті встановлення ефективності групової роботи з використанням акмеологічного підходу та переваг його впровадження. Важливим також було з'ясування ролі здобувачів вищої освіти у формуванні інтересу до занять, що загалом є запорукою результативності освітньої взаємодії.

На цьому етапі ми встановили, що групова робота з використанням окресленого вище підходу спонукає учасників освітнього процесу до комунікативної взаємодії. Важливо розуміти, що метою вивчення німецької мови є спілкування через вербальні та невербальні форми, яке реалізується крізь її призму.

Для проведення дослідження ми сформулювали наступні дослідницькі питання:

1. Чи вважають викладачі групову роботу з використанням акмеологічного підходу стратегічно важливою? Яка мета та алгоритм її застосування в освітньому процесі?
2. Чи подобається здобувачам вищої освіти, які вивчають німецьку мову, працювати в групах? Які види діяльності їм імпонують найбільше? Яка думка здобувачів щодо їхнього об'єднання викладачами у групи та впливу означеної роботи на рівень знань із німецької мови?
3. Яким є внесок здобувача в організацію ефективної групової роботи на заняттях з німецької мови?

Гіпотезою дослідження було те, що групова робота у закладах вищої освіти з використанням акмеологічного підходу сприяє результативнішому опануванню німецької мови під час комунікативної взаємодії.

Наше дослідження було поділено на 3 етапи. На першому ми розкрили причини вибору зазначеної вище теми та схарактеризували категорію здобувачів вищої освіти, серед яких воно було проведене, та їхній рівень володіння другою іноземною мовою. На цьому етапі були висунуті дослідницькі питання та гіпотеза дослідження.

На другому етапі було окреслено методологію дослідження та застосовано інструменти для отримання даних. Нами був здійснений комплексний аналіз результатів на основі показників, отриманих від учасників освітнього процесу.

На третьому етапі були проаналізовані додатки до анкет, які використовувалися для збору інформації від здобувачів вищої освіти та викладачів.

Ми умовно поділили експеримент на дві частини – пасивну і рефлексивну, що супроводжувалися спостереженням, фіксацією особливостей здійснення освітнього процесу для подальшої розробки анкет та аналізу результатів зібраних даних.

Щоб визначити ставлення респондентів до групової роботи, нами була розроблена анкета, яка складалася з 10 питань (табл. 1) та фокус-групової дискусії для викладачів (табл. 2).

Пункти анкети для здобувачів вищої освіти базувалися на спостереженнях, проведених на занятті. Важливо зазначити, що учасники опитування були попереджені про анонімний характер проведення.

Таблиця 1

**Анкета для визначення ставлення респондентів
до групової роботи**

Що Ви відчуваєте, коли викладач пропонує Вам працювати в групах?	
Під час виконання яких завдань у Вас виникає бажання працювати в групах?	
Чи допомагає групова робота підвищити Ваш рівень знань із німецької мови?	
Чи розумієте Ви зміст завдання, коли працюєте індивідуально?	
Чи комфортніше Вам працювати саме з друзями серед здобувачів вищої освіти?	
Які навички допомагає Вам удосконалити робота в групах?	А) Читання; Б) Письмо; В) Говоріння; Г) Слухання.
Позначте твердження, які Вам імпонують.	А) Я бажаю працювати в групі, виконуючи кожне завдання; Б) Я бажаю час від часу брати участь у груповій роботі; В) Я хотів би працювати в групі лише зі своїми друзями; Г) Мені не подобається групова робота.
Які переваги і недоліки групової роботи з використанням акмеологічного підходу?	
Чи можете Ви запропонувати інший спосіб посилення ефективності групової роботи?	
Яке Ваше загальне враження від роботи в групах? Чи розумієте Ви сутність акмеологічного підходу під час роботи в групах?	

Для того щоб визначити, на формування яких навичок звертають увагу викладачі під час групової роботи, та означити переваги і недоліки роботи в групах, викладачі відповідали на 5 запитань (табл. 2).

Таблиця 2

Анкета для фокус-групової дискусії (для викладачів)

Яка Ваша точка зору щодо групової роботи з використанням акмеологічного підходу?	
Чому Ви використовуєте / не використовуєте групову роботу під час занять? Чому, на Вашу думку, робота в групах є ефективною?	
На якому етапі заняття з німецької мови Ви використовуєте групову роботу?	
Узявши до уваги Ваш професійний досвід, які переваги стратегії групової роботи у закладах вищої освіти з використанням акмеологічного підходу?	
Яка роль стратегії групової роботи з використанням акмеологічного підходу?	

На основі даних анкет здобувачів вищої освіти, їхніх уподобань та відповідей викладачів, було запропоновано провести 4 групові заходи:

1. «Вгадай хто». Здобувачі освіти ділилися на групи по 4 особи. Їм було запропоновано вибрати таємно одного члена групи для здійснення опису його зовнішності іншими. Учасники групи повинні були записати на дошці по 1 лексичній одиниці, яка стосувалася «таємного» учасника. Інші групи мали висловити припущення та здогадатися, про кого йдеться.

2. «Обговоріть цікаву тему». Дискусії передувала запропонована тема «Хобі в нашому житті». На занятті здобувачі вищої освіти сідали в коло і кожен мав можливість описати власне захоплення. Після цього учасники ділилися на групи по двоє та отримували завдання – скласти діалоги в межах означеної теми.

3. «Описове малювання». Цей вид роботи передбачав освітню взаємодію у парах. Здобувачам вищої освіти було роздано малюнки лицьовою стороною донизу, щоб вони не бачили малюнки один одного. Наступним етапом став опис картини, намальованої іншими здобувачами.

4. «Секретне слово». У межах теми «Спорт» і слова, яке не було пов'язане із цією темою, учасники освітнього процесу мали скласти розповідь та «приховати» слово. Завдання слухачів полягало у тому, щоб його віднайти.

Варто зазначити, що ми отримали схвальні відгуки від здобувачів вищої освіти та викладачів після організації та проведення означених вправ.

Проаналізуємо результати опитування здобувачів вищої освіти. Більшість наведених відповідей на перше запитання анкети «Що Ви відчуваєте, коли викладач пропонує Вам працювати в групах?» засвідчують високий рівень мотивації роботи в групах. Наприклад: «Коли викладач організовує групову роботу, я відразу розумію, що зараз ми будемо займатися чимось цікавим», «Мені подобається спілкуватися, а груповою роботою допомагає покращити мовленнєві навички». Проаналізувавши всі відповіді, ми маємо підставу стверджувати, що це сприяє підвищенню рівня мотивації до вивчення іноземної мови.

Друге питання анкети стосувалося того, під час виконання яких завдань у здобувачів освіти виникає бажання працювати у групах. Множинну варіацію відповідей ми відобразили за допомогою рис. 1.

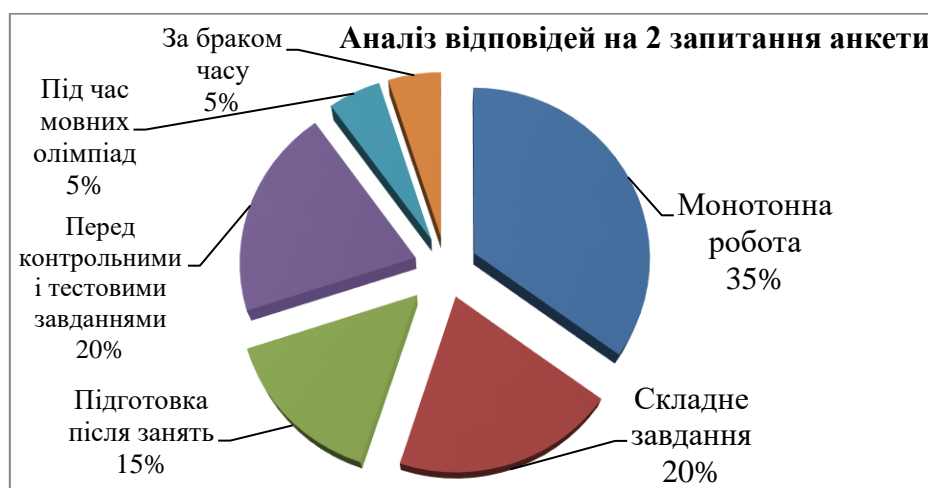


Рис. 1. Аналіз відповідей на друге запитання анкети

Третє запитання стосувалося того, чи уможливило б групове виконання завдань покращення рівня знань з німецької мови. Як видно з рис. 2, переважна більшість респондентів дали ствердну відповідь і лише 3 (15%) не погодились з означеним вище, зазначивши, що цей вид освітньої взаємодії полегшує виконання завдань, а не опанування німецької мови загалом.

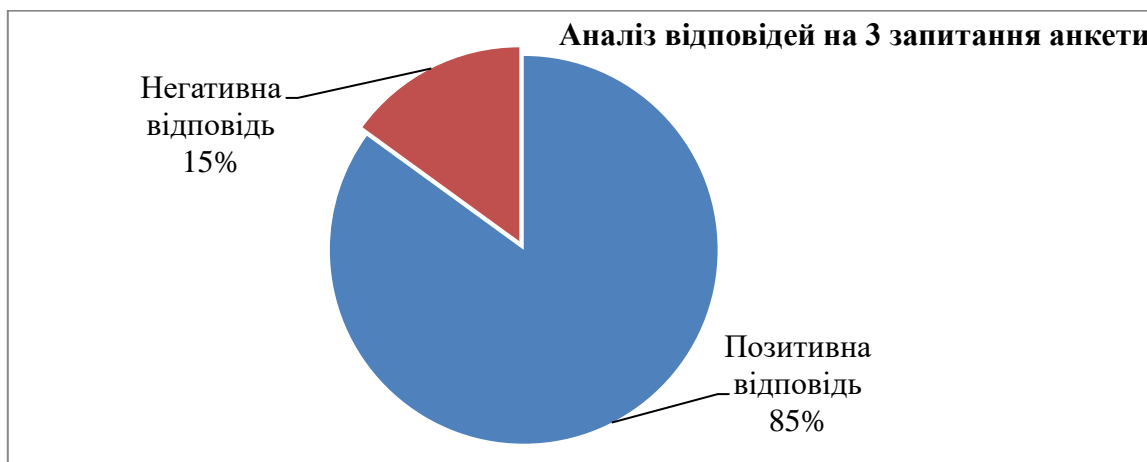


Рис. 2. Аналіз відповідей на третє запитання анкети

В основі четвертого питання було з'ясування ступеня розуміння змісту отриманого завдання під час індивідуальної роботи. Як видно з рис. 3, позитивну відповідь надали 13 респондентів (65%), негативну – 7 (35%).

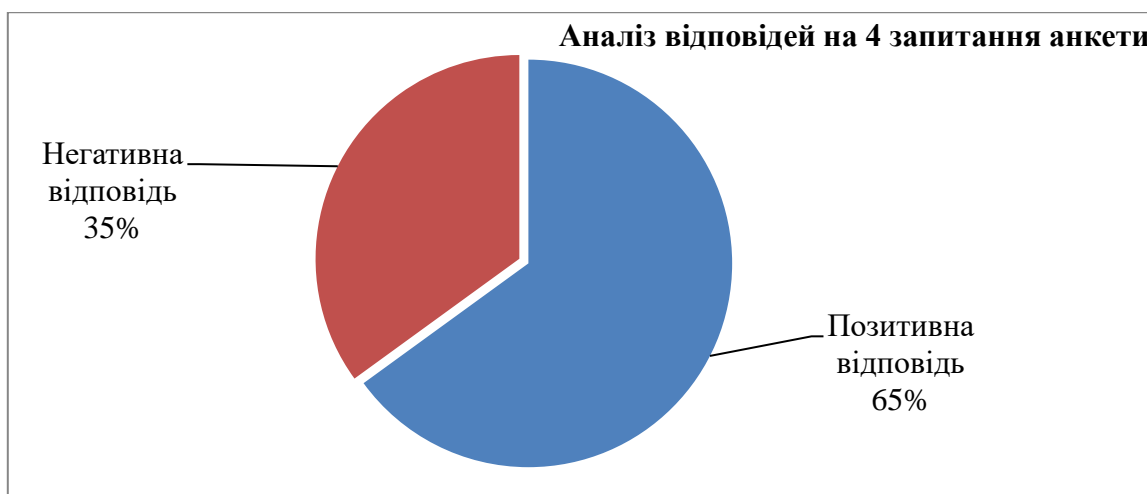


Рис. 3. Аналіз відповідей на четверте запитання анкети

Відповідаючи на п'яте запитання, більшість опитаних зазначили, що їм комфортніше працювати з друзями під час групової роботи – 16 осіб (80%), 1 особі краще взаємодіяти з іншими здобувачами вищої освіти (5%). Як видно з рис. 4, 3 осіб зазначили, що їм не важливо, з ким працювати в групі (15%).

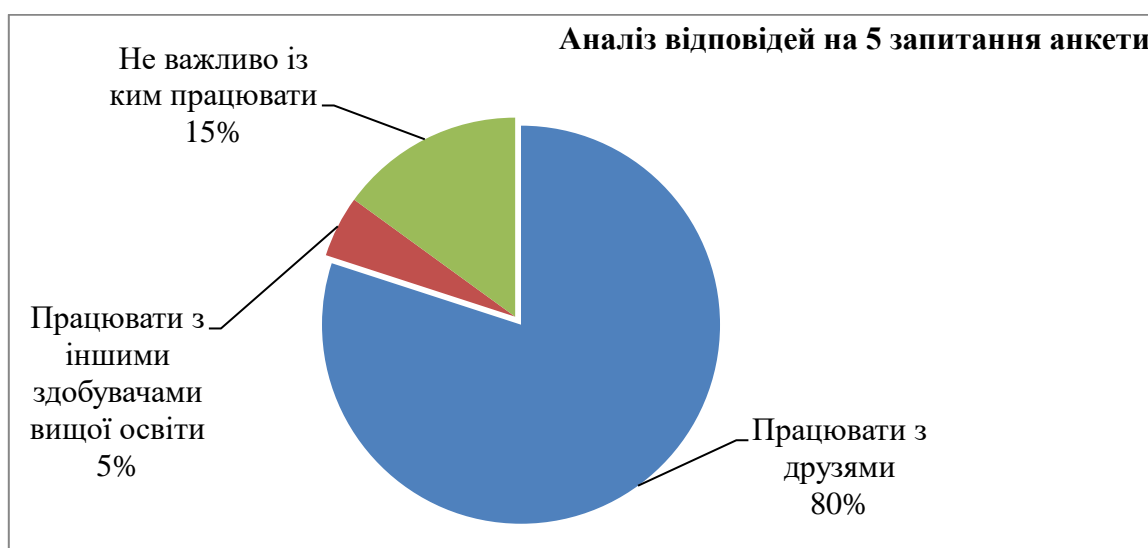


Рис. 4. Аналіз відповідей на п'яте запитання анкети

Як видно з рис. 5, абсолютна більшість відповідей на шосте питання щодо навичок, які допомагає розвивати групова робота, репрезентована варіантом «Говоріння». Вважають, що саме навички слухання розвиваються під час роботи в групах, 4 здобувачів.

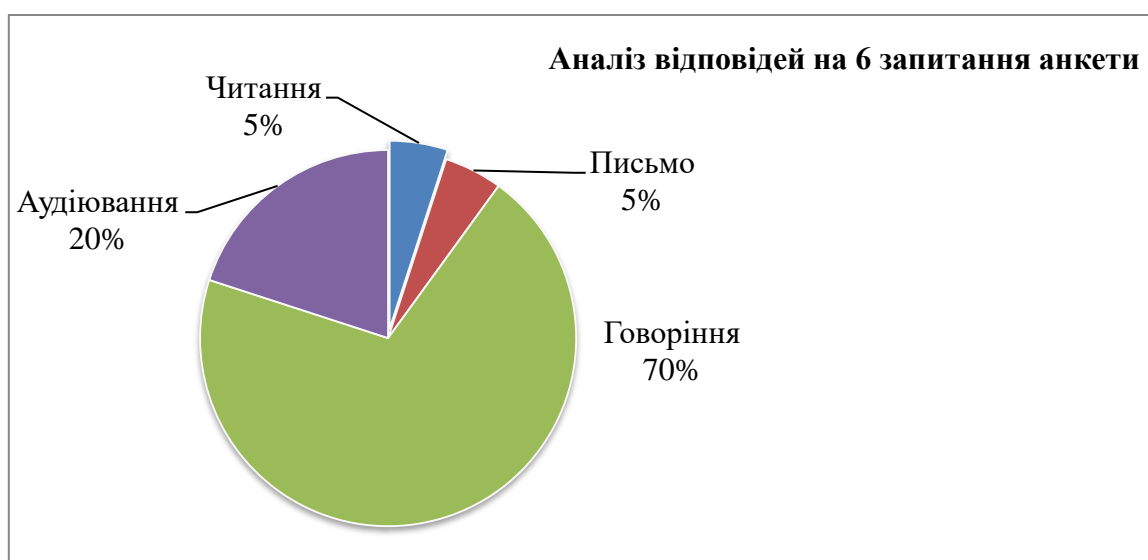


Рис. 5. Аналіз відповідей на шосте запитання анкети

Відповіді на наступне питання анкети засвідчують те, що здобувачі вищої освіти надають перевагу саме роботі в групах. Ми узагальнили результати відповідей у вигляді таблиці 3. Переважна більшість (55%) віддає перевагу роботі в колективі.

Таблиця 3

Аналіз відповідей на сьоме запитання анкети

Варіант відповіді	Кількість	Відсоток
Я бажаю працювати в групі, виконуючи кожне завдання.	11	55%
Я бажаю час від часу брати участь у груповій роботі.	6	30%
Я хотів би працювати в групі лише зі своїми друзями.	3	15%
Мені не подобається групова робота.	0	0%

Восьме питання анкети стосувалося переваг і недоліків групової роботи. У відповідях респонденти зазначали, що групова робота допомагає виконувати складні завдання та додали, що вона цікавіша за індивідуальну. На думку більшості здобувачів, позитивним у стратегії групової роботи із застосуванням акмеологічного підходу є покращення мовленнєвих навичок, а також те, що відповідальність за виконану роботу несе не особисто здобувач, а вся група. Крім того, був означений один недолік – «Очікування, коли інші здобувачі зберуться з думками».

У контексті дев'ятого питання щодо покращення групової роботи значна кількість учасників зазначили, що найбільш ефективною вона буде тоді, коли всі намагатимуться зрозуміти думки один одного, а також при самостійному виборі учасників власної групи.

Відповідаючи на останнє запитання анкети, учасники освітнього процесу зазначили, що групова робота – це інструмент для обміну думками та розвитку мовленнєвих навичок, вона сприяє набуттю здатності працювати в команді та покращує знання з німецької мови.

Щоб дати відповідь на перше дослідницьке запитання, звернемося до відповідей викладачів у фокус-групі. Більшість із них вважає, що групова робота у закладах вищої освіти з використанням акмеологічного підходу допомагає здобувачам вищої освіти стати активними учасниками освітнього процесу, сприяє розвитку навичок критичного мислення та уможливорює розв'язання конфліктних ситуацій. На їхню думку, робота в групах – це можливість ознайомитися з різноманітними ідеями та підходами.

У контексті другого запитання групова робота використовується для того, щоб надихнути на спілкування німецькою мовою. Цей спосіб взаємодії використовується тоді, коли здобувачі втомлюються від індивідуальної.

Що стосується третього запитання, зазначимо, що групова робота використовується 2–3 рази на тиждень і вимагає значного часового проміжку на підготовку.

Проаналізуємо відповіді на четверте запитання. На погляд викладачів, робота здобувачів вищої освіти в групах з використанням акмеологічного підходу посилює необхідність у взаємодії та співпраці, економить час протягом занять, покращує знання з німецької мови.

На останнє запитання викладачі зазначили, що робота в групах:

- покращує комунікативні навички;
- спонукає здобувачів вищої освіти до взаємодії;
- покращує довготривалу пам'ять;
- розвиває критичне мислення;
- наштовхує на образне розв'язання проблем;

- заохочує виконувати складні завдання та наполегливо працювати над досягненням спільної мети;
- мотивує здобувачів вищої освіти.

Після проведення дослідження ми дійшли висновку, що групову роботу у закладах вищої освіти з використанням акмеологічного підходу важливо використовувати тоді, коли необхідним є формування належного рівня мотивації до роботи та стимул до здійснення комунікації. Самі учасники освітнього процесу вважають роботу в групах ефективною і цікавою, тому викладачам важливо систематично її планувати, оскільки це дає можливість здобувачам навчатися один в одного, почуватися комфортно та вдосконалювати мовленнєві навички.

За результатами проведеного дослідження формуємо наступні рекомендації для підготовки майбутніх учителів німецької мови у закладах вищої освіти:

- мовленнєві навички розвиваються саме під час групової роботи;
- викладачі повинні ретельно планувати, організовувати й контролювати групи;
- групову роботу з використанням акмеологічного підходу потрібно використовувати для розв'язання освітніх проблем;
- кількість учасників групи має бути 4–5 осіб;
- викладачі повинні заохочувати здобувачів освіти до взаємодії та обміну думками.

Групова робота з використанням акмеологічного підходу є ефективною стратегією вивчення німецької мови, мотивації до навчання та розвитку знань. Вона сприяє створенню дружнього та сприятливого для навчання середовища, у якому здобувачі вищої освіти мають більше можливостей для розмовної практики німецькою мовою. Викладачі, які систематично її застосовують, відзначають її ефективність.

Перспективи подальших наукових досліджень в обраному нами напрямі полягають у необхідності детального аналізу можливостей та перспектив упровадження акмеологічного підходу під час викладання німецької мови у закладах вищої освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кондратюк А., Мікаєлян В., Мазайкіна І. Групові форми комунікації у системі дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО. URL: <https://dspace.vnmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4193/Групові%20форми%20комунікації%20у%20системі%20дистанційного%20навчання%20іноземних%20мов%20у%20ЗВО.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.05.2022).
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Galton M., Baines E., Kutnick P., Blatchford P. Toward a social pedagogy of classroom group work. *International Journal of Educational Research*. 2003. Vol. 39. Issues 1–2.
5. Hedge T. *Teaching and learning in the language classroom*. Oxford: Oxford University Press. 2000.
6. Nair G., Alwee U. Group work in the secondary ESL classroom. *Asian Social Science*. 2012. Vol. 8. No. 10. P. 3–7.
7. Richard J., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
8. Weaver R., Hybles S. *Communicating Effectively*. Boston: McGraw-Hill, 2015.

REFERENCES

1. Kondratiuk, A., Mikaelian, V., Mazaikina, I. Hrupovi formy komunikatsii u systemi dystantsiinoho navchannia inozemnykh mov u ZVO. URL: <https://dspace.vnmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4193/Групові%20форми%20комунікації%20у%20системі%20дистанційного%20навчання%20іноземних%20мов%20у%20ЗВО.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
2. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 37–38, art. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
3. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017. № 2145-VIII. (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 38–39, art. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
4. Galton, M., Baines, E., Kutnick, P., Blatchford, P. (2003). Toward a social pedagogy of classroom group work. *International Journal of Educational Research*, 39, 1–2.
5. Hedge, T. (2000). Teaching and learning in the language classroom. Oxford University Press, Oxford.
6. Nair, G., Alwee, U. (2012). Group work in the secondary ESL classroom. *Asian Social Science*, 8, 10, 3–7.
7. Richard, J., Rodgers, T. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, Cambridge.
8. Weaver, R. L. & Hybles, S. (2015). Communicating Effectively. Boston: McGraw-Hill.